

Beteckning: _____



Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi

**Vikten av ett bra socialt klimat -
i klassrum och skola**

*Jenny Björklund och Lisa Olsson
December 2008*

Examensarbete, 15 högskolepoäng
Didaktik

**Lärarprogrammet
Handledare: Christina Gustafsson
Examinator: Åsa Morberg**

Björklund, Jenny & Olsson, Lisa (2008): *Vikten av ett bra socialt klimat i klassrum och skola*. Examensarbete i didaktik. Lärarprogrammet. Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Alla elever i Sverige har skolplikt, vilket gör att alla elever är skyldiga att gå i skolan, det blir på så vis extra viktigt att varje elev kan sig känna sig trygg och sedd när denne för varje dag kommer till skolan vilket är ett av motiven som ligger bakom detta arbete.

Syftet med arbetet är att reda ut begreppet, ett bra socialt klassrumsklimat, samt att ta reda på hur blivande lärare uppfattar det sociala klimatet i klassrummet i relation till elevers inläring. Arbetet är utfört dels i form av en litteraturstudie, dels i form av en empirisk undersökning.

Tidigare forskning lyfter fram vikten av ett bra socialt klimat och visar att det är en förutsättning för elevers välmående i skolan, vilket i sin tur står i relation till elevers inläring. Undersökningar visar även att det inte råder ett önskvärt klimat på skolor idag, vilket är ytterligare ett motiv för att lyfta fram området.

Som komplement till litteraturstudien utfördes en empirisk undersökning bland blivande lärare. Valet att göra en undersökning bland just blivande lärare grundades på ett troligt intresse för frågeställningen inom målgruppen, vilket i sin tur kan generera nya perspektiv för den forskning som redan finns. Undersökningen skedde i en enda öppen fråga som skickades ut till 358 lärarstudenter via mail. Undersökningens resultat går i linje med litteraturstudien och visade även den att, det sociala klimatet är av största vikt och står i nära relation till elevers prestationer och inläring. Dock var bortfallet otroligt stort då endast 13 av de tillfrågade valde att delta i undersökningen. Detta har medfört ytterligare en intressant diskussion till arbetet.

En slutsats av detta arbete är att elevers vistelse i skolan är viktig för dem i förhållande till att klara av det de är där för att lära sig. Genom att verkligheten inte tycks främja detta på ett optimalt sätt har det väckts ett antal frågor under arbetets gång.

Nyckelord: klassrumsklimat, social inläring, socialt klimat, välmående

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE	2
LITTERATURGENOMGÅNG	3
BEGREPPET KLASSRUMSKLIMAT	3
VIKTEN AV ETT BRA KLASSRUMSKLIMAT	4
VAD BIDRAR TILL BRA KLASSRUMSKLIMAT OCH HUR VISAS DET?	5
HINDER FÖR ETT GOTT KLASSRUMSKLIMAT	7
FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER	8
SOCIAL INLÄRNING	8
ARBETSSÄTT/METODER	11
VAD SÄGER LÄROPLANEN	13
NATIONELLA OCH INTERNATIONELLA ARBETSSÄTT	15
SAMMANFATTNING AV BAKGRUNDSAVSNITTET	17
METOD	19
VAL AV METOD	19
UNDERSÖKNINGSGRUPP	19
GENOMFÖRANDE AV UNDERSÖKNING	19
ETISKA ASPEKTER	20
BORTFALL	20
RESULTAT	21
DISKUSSION	23
METODDISKUSSION	23
UNDERSÖKNINGENS TILLFÖRLITLIGHET	23
RESULTATDISKUSSION OCH TEORIANKNYTNING	24
VIDARE FORSKNING	26
SLUTORD	26
LITTERATUR	27
BILAGA 1	30
BILAGA 2	33
BILAGA 3	34

Inledning

”Andan i många skolklasser och barngrupper utmärks inte alltid av vänlighet, gemenskap och värme” (Åhs, 1998, s.8).

I Sverige har vi skolplikt (Skollagen kapitel 3) vilket innebär att alla barn måste gå i skolan vare sig de trivs eller inte. Barn spenderar en mycket stor del av sitt liv i just skolan och just därför är det mycket viktigt att skolan är en trygg och vänlig plats att komma till. Vi förundras därför, tillsammans med Garpelin (2003) av den ytterst lilla forskning som finns på området om unga människor och deras erfarenheter som elever i skolan.

Nyhetsändningar och löpsedlar visar dagligen att samhällets klimat hårdnar och tröskeln för vad som är accepterat höjs. Media visar ofta upp en skev bild av dagens skola och en del artiklar visar att det faktiskt finns en erkänd hotbild från elever mot skolpersonal och skola idag. Exempelvis de bombhot och olaga hot som riktas mot skolan den senaste tiden. Relationer mellan barn och ungdomar ges också mycket utrymme i media och tröskeln för vad som accepteras har verkligen höjts. Exempel på detta är händelsen i Rödeby där fyra unga människor förföljde och trakasserade en familj samt det ungdomsvåld som tog Ricardo Campogianis liv hösten 2007. Detta klimat vi lever i gör avtryck i skolan och klassrummet, då skolans klimat följer med tiden och på något sätt står i relation till elevers inläring. Läraryrket är idag komplext och det förväntas att man fokuserar på elevers livssituationer och inte endast ren kunskapsinläring, då kunskap är relativt lite värt om man inte kan använda den i samspel med andra människor (Åberg, 1994, s.9). Därför vill vi lägga vikten på det sociala klassrumsklimatet och dess betydelse för elevers vistelse och inläring i klassrummet då relationers betydelse *kan* ses som en utav de viktigaste faktorerna för lärande enligt Edling (1995).

Vi var tidigt överens om hur viktig arbetsmiljön är för både elever och lärare och hade från början tänkt arbeta med den fysiska klassrumsmiljön och hur den påverkar elevernas inläring. Men riktigt så enkelt visade det sig inte vara. Vi gjorde en litteratursökning på vad som redan fanns forskat kring ämnet, och fick otroligt många träffar. Litteraturen var för oss svår att sortera då många studier var inriktade på ett visst ämne eller en viss utvald elevgrupp, och vi hade med avsikt att i det stora hela ta oss an klassrumsmiljön för en helt vanlig grundskoleklass. Genom litteratursökningarna stötte vi dock på ett antal titlar upprepande gånger. Dessa fann vi intressanta vilket ledde oss vidare till det sociala klassrumsklimatet. Området för vår undersökning är fortfarande väldigt brett, men vi finner det otroligt viktigt för alla parter inom skolan att vikten av det sociala klimatet (på alla plan) lyfts fram. Detta innebär att vi har valt att presentera det sociala klimatet i klassrummet i form av en litteraturstudie, just för att poängtera vikten av det och visa vad som redan finns forskat och sagt kring ämnet. Tanken är att arbetet skall intressera såväl lärarstudent som LLU:are (lokal lärarutbildare) och annan skolpersonal och förhoppningsvis leda till en vidare diskussion inom ämnet. Det är vi i skolan som är med och formar framtidens samhälle och samhällsmedlemmar.

Vi måste rusta den lilla människan om samhället skall kunna förändras - Maria Montessori (Åberg, 1994, s.8).

Syfte

Syftet med detta examensarbete är dels att med hjälp av litteraturstudier försöka ringa in vad ett bra socialt klassrumsklimat är, dels att ta reda på om lärarstudenter uppfattar ett bra socialt klassrumsklimat som en förutsättning för god inläring eller om inläring är en förutsättning för ett bra socialt klassrumsklimat.

Litteraturgenomgång

I denna del av examensarbetet ska vi presentera vad befintlig litteratur och tidigare forskning säger om vårt ämne.

Många författare påpekar hur viktig platsen skolan är för elever. Wennberg & Norberg (2004) påpekar att skolan är den viktigaste platsen för barn och ungdomar mellan sju till nitton år och Noddings (2002) menar att skolan är en sorts bostad för både lärare och elev och inte bara en plats för inläring. På så sätt måste skolsituationen byggas upp så att den uppmuntrar eleven till två viktiga sätt att vara i skolan. Det ena sättet är att vistas det vill säga att befinna sig och fungera i en skolmiljö det andra sättet är att vandra, att utvecklas. Med detta menas att i den bemärkelse man vistas i skolan skall eleven känna sig säker, trygg och omhändertagen samt att skolan skall ge dem mod att vandra vidare både fysiskt och intellektuellt i nya områden (ibid.).

Undersökningar som redan finns visar även att som det ser ut idag har vi inte ett önskvärt socialt klimat i vår skola. En undersökning som Wennberg & Norberg (2004) gjort bland lärare visar att en del lärare anser att elever: ej lyssnar på varandra, inte visar varandra respekt, hänsyn och empati, inte tar ansvar och inte anstränger sig. Den visar också att lärare kan tycka att elever har onödigt mycket makt. Samma undersökning visar även att lärare kan uppfatta det som föräldrar ställer betydligt högre krav på skolan än sig själv och sitt barn. Dock infördes nya bestämmelser under år 2007 i skollagen (SFS 2007:378) för att ge förutsättningar för att skapa en förbättrad ordning, trygghet och studiero i skolan.

Även Nyberg som är chef för myndigheten Barnombudsmannen skriver i Välfärd (nr 2,2004) att man kanske inte räknar med att det kan vara en riktigt god arbetsmiljö i skolan. De resultat stämmer nämligen väl med de erfarenheter som myndigheten får genom den löpande kontakt de har med barn och unga i olika delar av landet vilket motiverar dem till att fortsätta prioritera skolans miljö. Det är den miljön som Nyberg nämner som vi vill lyfta fram i det här arbetet, då vi menar att man måste räkna med och jobba för en bra arbetsmiljö i skolan. Men precis som Åberg (1994) ställer vi frågan vad kännetecknar en fungerande klass? Vad utmärker det goda klassrumsklimatet, hur ser målet ut som vi strävar mot?

Begreppet klassrumsklimat

Vi skall här bena ut begreppet klassrumsklimat och komma fram till vad vi menar med klassrumsklimat i vår fortsatta text.

Enligt Ekstrand & Lelinge (2007) är klassrumsklimatet ett resultat av flera faktorer såsom:

- positiv attityd
- trygghet
- vänlighet (Ekstrand & Lelinge, 2007, s.11)

Ovanstående faktorer kan påverka var och en för sig eller tillsammans i olika konstellationer.

Samtidigt beskriver en lärare som Åberg (1994) träffat det ideella klassrumsklimatet på följande sätt, att när varje elev stiger in genom sin klassrumsdörr gör det i en trygg övertygelse om att:

- Här är jag omtyckt och accepterad
- Här vet jag vad jag får göra och vad jag inte får göra och varför dessa gränser finns
- Här lyssnar de andra på mig
- Här möter jag tolerans och förståelse
- Här ser man vad jag är duktig i och säger det till mig
- Här får jag hjälp med mina svårigheter
- Här får jag pröva nya idéer
- Här får jag uppleva att det är viktigt vad jag tycker och känner
- Här känner jag att jag duger
- Här känner jag att jag är någon (Åberg, 1994, s.31)

Vidare tar Åberg (1994) även upp att en klass som har en positiv syn på sig själv som grupp har ofta en bra sammanhållning vilket kan ge ett bra socialt klassrumsklimat.

Vi håller med både Ekstrand & Lelinge (2007) och Åberg (1994) att ett socialt klassrumsklimat är ett klimat som påverkas av olika faktorer och ger i uttryck en känsla förhoppningsvis av ovanstående önskvärda punkter. I detta examensarbete menar vi då vi nämner socialt klassrumsklimat, samspelet mellan lärare och elever, elever sinsemellan och det som påverkar dessa samt klassrummets sociala roller och samtalen däremellan.

Vikten av ett bra klassrumsklimat

Anledningen till att vi valt att lyfta fram det här ämnet är att det finns en uppenbar efterfrågan på ett bra klassrumsklimat då många menar att det är grunden till en god inläring. Wennberg & Norberg (2004) anser att en fungerande arbetsro i klassrummet och bland eleverna ger läraren mer energi till skolans egentliga uppdrag vilket är att främja lärande där individen/eleven stimuleras att inhämta kunskap (s.7, Lpo 94).

Många av litteraturens författare såsom Binbach (2006), Edling (1995), Ekstrand & Lelinge (2007), Garpelin (2003), Vincenti Malmgren (2008), Wennberg & Norberg (2004), Åberg (1994) samt Åhs (1998) påpekar vikten av ett bra klassrumsklimat och Binbach (2006) tycker sig se:

Ett direkt samband mellan arbetsklimatet i personalgruppen och ett allt hårdare klimat bland våra elever, samt att skolor som lyckas kunskapsmässigt, i regel har ett bra arbetsklimat med trivsel och trygghet för personal och elever

Edling (1995) påpekar att från årskurs ett skall eleven klara sig på egen hand i skolan och att alla elever inte har/ges samma förutsättning till social fostran hemifrån, vilket gör att känslomässig träning blir en central roll för skolan. Genom läroplanen (Lpo 94) och Skolverkets allmänna råd och kommentarer kan vi ta del av att skolans arbete för likabehandling skall *medverka till att utveckla barnens och elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor även utanför den närmaste gruppen*. Många författare ser till dagens situation medan Edling (1995) även lägger vikten på det kommande arbetslivets psykosociala miljö och då även som en kostnadsfråga. Det kostar samhället mer än välmående att ha en dålig psykosocial miljö i skola och arbetsliv och därför anser Edling (1995) att högre

krav borde ställas på skolan eftersom skolans styrdokument (Lpo 94) säger att skolans uppdrag bland annat är att förbereda unga människor inför det kommande arbetslivet. Edling (1995) menar på så vis att det är viktigt att rusta elever för livet och göra skolan till en plats de längtar till och deras helhet tillgodoses. Ett bra socialt klimat i skola och klassrum är en bra förutsättning för vidare samhällsutveckling (ibid.). Skolans huvuduppdrag är nämligen att ge alla elever en grund för att kunna klara framtida studier och yrkesliv. Det handlar om kunskaper och grundläggande värden. För att klara detta måste studiemiljön präglas av ordning, trygghet och studiero (Skolverket 07:1010, s.3).

I Vincenti Malmgrens (2008) undersökning kan vi ta del av rektorernas åsikt att det är viktigt att lärarna visar att de bryr sig om eleverna och att lärarna arbetar med att stärka klassens sociala klimat. De diskuterar även om fortbildning på området behövs, måste lärare utbilda sig i elevers sociala förmåga såsom självkänsla och självförtroende?

Sammanfattningsvis kan vi se att en stor del av litteraturens författare, berörda lärare och rektorer är medvetna om klassrumsklimatets vikt.

Vad bidrar till bra klassrumsklimat och hur visas det?

Vad kan man då göra för att främja ett bra socialt klimat? Åberg (1994) ser en ständig strävan mot goda relationer som en självklar process i klassrummet och poängterar att gruppens storlek, samhörighet, självtillit, självkänedom, yttre tryck, status, ålder och utvecklingsnivå påverkar detta.

Samtidigt menar Åberg (1994) att ett klassrumsklimat konkret påverkas av:

- Hur tydlig ledare är med sina mål, både när det gäller relationer och stämningar i klassen.
- Att läraren är uppmärksam hur relationerna ser ut och när de är i behov av hjälp att bearbeta eventuella problem
- Att elever är väl medvetna om vilka normer och regler som gäller (vilka normer och regler?)
- Uppföljning om regler inte följs, konsekvent agerande vid regelbrott
- Att läraren vet vad hon vill med undervisningen och att målen är klara för eleverna
- Har ett vänligt och demokratiskt sätt mot eleverna som resulterar i deras medinflytande och ansvar (caring)
- Uppmuntrar, förklarar och är positiv
- Anpassar sig och sitt beteende efter elevernas utvecklingsnivå

Ekstrand & Lelinge (2007) tycker också att relationerna i klassen och skolan har inverkan på hur klassrumsklimatet blir. Det vill säga att man visar varandra respekt och behandlar varandra med vänlighet både elever – lärare, lärare – lärare och elever – elever så kan man förvänta sig att bli behandlad på samma sätt tillbaka och detta påverkar då klassrumsklimatet på ett positivt sätt. På liknade sätt framhåller Noddings (2002) att förbindelserna mellan övrig skolpersonal och lärare kan bidra till att ge en inställning som vårdar och väcker intresse. På så sätt blir skolans personal en viktig utgångspunkt för ett lyckat arbete med klassrumsmiljön medan de rektorer som Vincenti Malmgren (2008) intervjuar även anser att klassrumsmiljön och skolmiljön handlar om en process, där det gäller att uppnå olika

önskvärda mål om normer och sociala värden i skolan. Dessa rektorer efterlyser även mer gemensamma projekt mellan elever och vuxna och då gärna i form av lärare och föräldrar.

Föräldrasamverkan skall på så sätt ge positiva resultat eftersom det enligt Ekstrand & Lelinge (2007) syns på de skolor där föräldrar aktivt tar del i sina barns skolgång. Att föräldrasamverkan har en positiv inverkan syns och resultaten visar att:

- kunskaper ökar
- närvaron blir bättre
- beteenden förbättras
- kvalitén på undervisningen höjs
- skolan får en tryggare miljö (Ekstrand & Lelinge, 2007, s.12)

Alla elever skall kunna känna sig trygga och bemötas och behandlas med respekt för sin egenart. Inget barn och ingen elev skall behöva vara rädd att gå till förskolan eller skolan. (Skolverket 2006). Därför är det viktigt att man kan känna in sig i andra människor om ett samarbete i en klass skall fungera, för detta krävs empati. Empati är förmågan att kunna uppfatta, tolka och förstå vad andra människor känner och handla utifrån det. För att detta beteende skall utvecklas krävs att man vistas i en miljö som främjar detta. Wennberg & Norberg (2004) menar att barn fångar upp detta genom det som de själva får ifrån vuxna och dels det sätt som vuxna bemöter varandra på.

Aspelin (1999a,b), Ekstrand & Lelinge (2007), Einarsson (2003), Garpelin (2003) och Åberg (1994) påpekar som Binbach (2006) vikten av en stark ledar/lärrarroll och anser att arbetsklimatet i klassen och relationen till enskild elev och grupp är helt beroende av hur läraren hanterar ledarrollen. Åberg (1994) resonerar också om att leda lagom och anpassa sin ledarstil efter klassen, då klassens behov skiftar och detta sannerligen är något som läraren kommer att ställas inför. Wennberg & Norberg (2004) påpekar också vikten av ledarskapet och vidare menar de att bristande kännedom om sig själv som ledare kan ställa till mycket trassel om man inte förstår skälen till varför man agerar såsom man gör.

På så vis blir en god lärare en stabil grund för att bygga upp ett gott klassrumsklimat. Vi har även tagit del av att lärare bör bry sig om sina elever och Noddings (2002) ställer sig frågan vad är en omtänksam lärare? Och kommer så småningom fram till att det är en lärare som bryr sig om. Det är inte förrän den man bryr sig om, vet att den har någon som bryr sig om en, som en relation är komplett. Detta gör att omtanken projiceras till den man bryr sig om, liksom den empati Wennberg & Norberg (2004) menar. Det som är viktigt med en omtänksam lärare enligt Noddings (2002) är att hon visar att hon kan fastställa, mer eller mindre regelbundna förbindelser med elever i en mängd olika situationer. Detta kan möjligtvis te sig i det som Edling (1995) avser som kompissamtal. Kompissamtal skall leda till ett förbättrat klassrumsklimat genom att kompissamtal är ett regelbundet forum för konfliktlösning och ger eleverna en modell för att lösa konflikter i stället för att välja tystnad eller våld. Kompissamtal ger eleverna träning i att uttrycka sig själv, berätta vad som hänt samt att lyssna och ta in. Kompissamtal ger även eleverna övning i empati och gör dem medvetna om sina egna roller i det sociala samspelet. Kompissamtalen är en process som bygger på kommunikation för ett bra socialt klassrumsklimat. Mer om kompissamtal på s.13.

Hinder för ett gott klassrumsklimat

Vad är det som står i vägen för ett bra klassrumsklimat? Vi vill här försöka reda ut vilka faktorer som i sig motverkar ett bra socialt klassrumsklimat. Enligt Ekstrand & Lelinge (2007) finns det olika faktorer varför elever inte trivs i skolan och dessa faktorer kan enligt eleverna vara:

- konflikter mellan elever och med lärare
- stök och oro i klassrummet
- hård och hotfull stämning på skolgården
- man förolämpar varandra och ger varandra namn
- tråkiga lektioner
- för många läxor och prov
- vissa elever håller ihop och släpper inte in någon annan i gruppen
- det finns elever som förstör andras saker (Ekstrand & Lelinge, 2007, s.13)

Lärarna till eleverna i Ekstrand & Lelinges (2007) undersökning fick också berätta vad de tyckte påverkade deras vantrivsel. Och följande faktorer angav lärarna:

- stök och oro i klassen
- elevernas passivitet, skolk och ointresse
- elevernas ton mot varandra och mot lärarna
- elevernas språk (svordomar, könsord, hotelser)
- lärarnas egen vanmakt, att inte kunna ingripa utan att bli hotade (Ekstrand & Lelinge, 2007, s.13)

En annan sak lärarna tog upp vara att de elever som hade en negativ inställning till skolan smittar av sin inställning på de övriga eleverna och då blir allt tråkigt. Ekstrand & Lelinge (2007) tar också upp att det är viktigt att de som vistas i skolan känner sig trygga, det gäller elever såväl som lärare och övrig personal. En otrygg lärare kan skapa otrygga elever eftersom eleverna känner av stämningen vare sig man vill det eller ej. Som vuxen i skolan är det viktigt att vara en positiv förebild, det vill säga att vara vänlig mot kollegorna och visa en positiv attityd mot människor och skolan. Det gäller att inte prata bakom ryggen på kollegorna eller eleverna och att inte ta ut eventuellt missnöje på det sättet, utan våga ta upp saker som skapar oro och stör relationer, annars påverkas klassrumsklimatet negativt. På så vis påverkar en otrygghet skolmiljön och smittar av sig hela vägen från ledning och ner till eleverna (ibid.). Binbach (2006) anser även han att vuxenvärlden påverkar elever med sitt sätt att vara och att vuxnas oförmåga att samverka resulterar i en viss normförvirring bland elever. *Det du gör, tolkas som att det är legitimt för andra att göra likadant.* (Binbach, 2006, s.69).

Ett hinder för ett bra socialt klassrumsklimat är givetvis att det finns hinder, ett hinder är kränkningar och i regeringens proposition Trygghet, respekt och ansvar (2005/06.38) kan vi ta del av att många undersökningar visar att kränkningar förekommer. De flesta kränkningar utförs av elever gentemot andra elever. Flera undersökningar visar även att elever blir kränkta av lärare och annan personal på skolan. Publikationen påpekar vikten av att arbeta förebyggande och skolledningen i form av rektors ansvar för att detta sker.

Det är enligt Åberg (1994) mycket viktigt att arbeta med de första faserna till att ett problem uppstår, det vill säga varför ett problem uppstår och konflikten dessförinnan och framförallt vad som händer om dessa faser inte tas upp och bearbetas. Åberg (1994) menar på så vis att

om man endast lyfter fram ett problem när det uppstår och inte arbetar förebyggande med samtliga problemfaser så kan det leda till att klassen inte blir en fungerande grupp. *Det är välkänt att när en känsla inte uttrycks, vänds energin inåt och skapar disharmoni inom människan* (Edling, 1995, s.16) Detta kan leda till elevens minskade eller försvinnande lust till skolarbete i en klassrumssituation.

Förebyggande åtgärder

Vi har nu tagit del av hur viktigt det är med ett bra socialt klassrumsklimat, vad som påverkar det positivt så väl som negativt så vad ligger i författarnas intresse när det gäller ett förebyggande arbete för att få det att fungera?

Wennberg & Norberg (2004) har gjort studier över skolor som arbetar med elevers känslomässiga utveckling i USA, det vill säga att bemöta störande känslor på ett effektivt sätt. De fann att de påverkade klassrummet sannerligen positivt och tog med sig inspirationen hem till Sverige. De syftar till att eftersom emotionell intelligens är möjlig att träna gör det till ett attraktivt ämne för skolorna. För att arbeta med ett sådant brett ämne s krävs struktur vilket de presenterar i en form av en utvecklingsstege se sid 19.

Binbach (2006) för ett resonemang om *att våga och vilja förändra*. Om tid och vilja finns, finns även möjligheten till förändring. Han menar även att det *arbete* som skall skapa ett bra klimat måste alltid vara ett *pågående* arbete och inte endast en konflikthantering när konflikten uppstår *det är enklare att förebygga än att bota* (Binbach, 2006, s.143).

I Skolverkets författningsbok (07:1010, s.3) står följande: Ett förebyggande arbete är centralt för att skapa de rätta förutsättningarna. När ordningen trots detta är störd behövs möjligheter att ingripa. Reglerna för dessa befogenheter har nu blivit tydligare. Skolan ska vara trygg och stimulerande. En plats dit både elever och personal känner lust att gå. Ett förebyggande arbete som genomsyrar hela skolan är en naturlig utgångspunkt. Skolans värdegrund ska vara väl förankrad hos alla. En viktig uppgift för lärarna är att hjälpa eleverna att utveckla empati och respekt för andra människors lika värde. För att nå dit krävs först och främst att skolan arbetar på ett systematiskt och aktivt sätt. Skolans ordningsregler och likabehandlingsplan ska kännetecknas av ett helhetstänkande. Eleverna ska veta att det finns ett system som bidrar till ökad trivsel och trygghet. Det är även viktigt att ordningsreglerna tas fram på ett sätt så att elever och föräldrar är delaktiga och därmed känner ansvar för dem. Att reglerna diskuteras regelbundet, tillämpas konsekvent och följs upp är också angeläget. Detta är förutsättningar för att kunna skapa och behålla en god studiemiljö.

Social inlärning

Social inlärning, vad är social inlärning och vilken interaktion mellan lärare och elev ger positiva konsekvenser?

Vad jag menar är att lärandet i sig kan innebära en produktiv social förändring. Eftersom kunskapsutvecklingen sker genom interaktion är det inte endast du som individ utan också det sociala sammanhang du ingår i som förändras då du får nya insikter. Om du tycker att kunskaperna i fråga är värdefulla men har svårt att specificera hur de ska

tillämpas finns det ingen anledning till oro. Sådana kunskaper får praktiska och produktiva konsekvenser i vilket fall som helst, på något sätt förr eller senare.

Ovanstående citat är från Aspelin (2003, s.22) och visar sambandet mellan lärandet och den sociala utvecklingen.

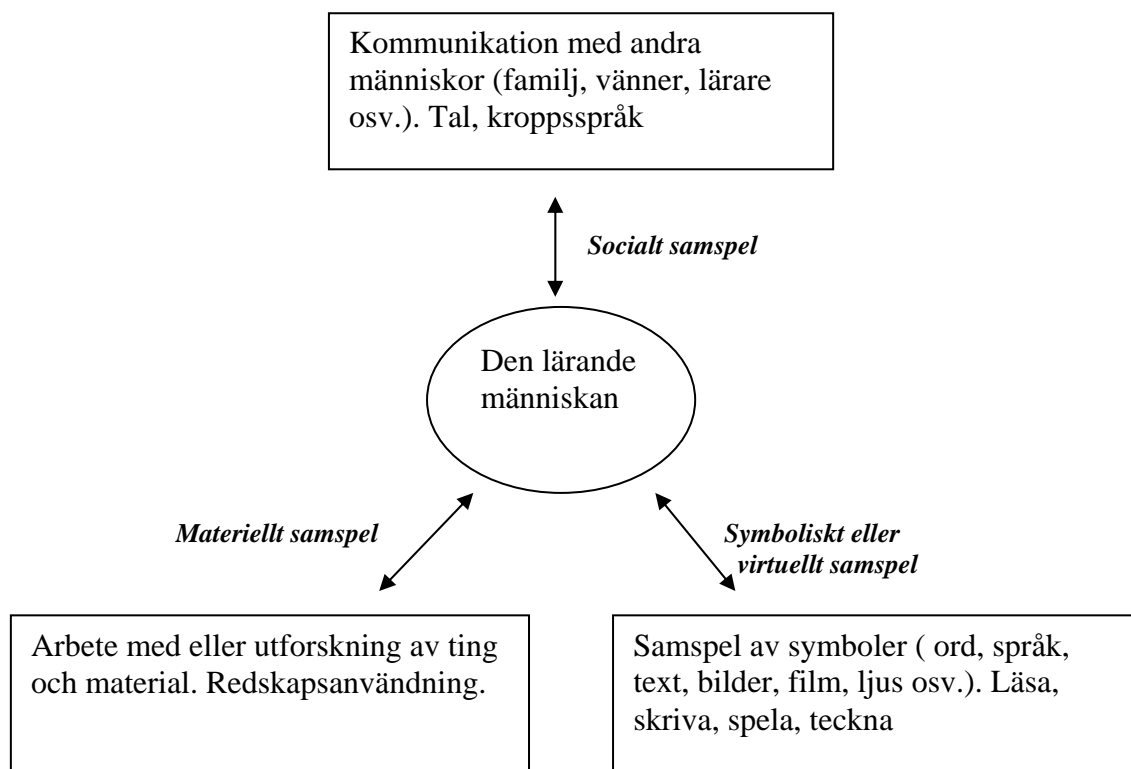
Social utveckling hör ihop med identitet och enligt Granström och Einarsson (2000 s.72) söker barn och ungdomar ständigt efter sin identitet, med andra ord letar de efter grupper där de kan få bekräftelse och kunskap om sig själva. Ett sätt för läraren att medverka till elevernas personlighetsutveckling mer än vid genomgångar och vid läxförhör är när lärare skapar grupper i klassen och ger dessa uppgifter att arbeta med. Författarna anser att de kompensatoriska gruppuppgifterna, det vill säga uppgifter där eleverna skall komma fram till en gemensam bedömning eller slutsats kan således ha en mycket viktig betydelse för elevernas personlighetsutveckling och karaktärsdaning.

Granström & Einarsson (2000, s.77) tar upp några punkter som påverkar den sociala inläringen:

- Den sociala inläring som sker i den privata interaktionen kan leda till att vissa elever blir förtryckta och lär sig att utstå förnedrande behandling. Andra elever lär sig att vara översittare och att uppträda nedlåtande.
- Lärare kan utan sin vetskap medverka till att denna sociala inläring sker genom omedveten särbehandling av de dominerande eleverna.
- Elever är växande människor med ett naturligt behov av att ta reda på saker om sig själva och om sina kamrater, att lära sig sociala normer och värderingar. Lektionerna är, vid sidan av lärarnas kunskapsförmedling, en utsökt miljö för att tillgodose denna nyfikenhet. Lärarnas kontroll och möjlighet till inflytande på denna typ av inläring idag är liten. (Granström & Einarsson, 2000, s.77)

Granström & Einarsson (2000, s.70) tar upp vikten av att förstå hur samspelet mellan elever – elever och lärare fungerar och därmed förstå att vissa saker som försiggår i klassrummet märker man inte som lärare. Till exempel att utan att läraren kan kontrollera det och till och med utan lärarens vetskap överhuvudtaget, pågår en mycket viktig social inläring under så gott som varje lektion. Även när läraren anser sig ha kontroll över arbetet i klassrummet uppkommer okontrollerbara processer och det sker en inläring utan lärarens vetskap. Aspelin (1999b) tar precis som ovanstående författarna upp hur viktigt relationen mellan lärare – elever och elever sinsemellan är och berör de strukturella faktorer som kan påverka detta samspel. Faktorerna kan till exempel vara saker som rör maktbefogenheter, social status, rollförväntningar och ålderskillnader.

Imsen (2006, s.210) framhåller att lärandet inte sker i ett vakuum. Det sker genom att individen påverkas av personer eller annan stimulering, genom att individen experimenterar och kommer underfund med något, läser eller tar emot intryck från stillbilder eller rörliga bilder till exempel på film eller tv. Lärandet sker alltså alltid i en eller annan form av samspel mellan individen och yttervärlden. Figuren som följer visar hur ett samspel mellan människan, symboler och ting kan se ut:



Figur 1: Samspel mellan människan, symboler, ting
Imsen (2006, s.211)

På liknande sätt som Imsen (2006) ovan beskriver samspelet mellan människan, symboler och ting tar Aspelin (2003, s.24) upp att social interaktion i klassrummet är vanligtvis en mycket händelserik och ombytlig process. Det verkar som om individer som befinner sig i en sådan miljö inte kan undgå att beröras av varandra, även i en grupp som på ytan är passiv och där deltagarna verkar separerade från varandra förekommer social interaktion. Det visar sig inte alltid i tal utan kan ta form utav olika ansiktsuttryck och elevens kroppsspråk. I ett klassrum sker det olika slags sociala interaktioner varje dag. Först och främst tänker vi kanske på en lärare som interagerar med en skolklass, men läraren kan också interagera med enskilda elever eller med små grupper av elever, till exempel vid handledning. Vidare kan lärare integrera i team med andra lärare, med eller vid sidan av elever, till exempel då ett antal lärare samarbetar i en klass. Eleverna kan interagera två och två och i mindre eller större grupper, till exempel vid grupparbeten. Elever, individuellt eller i grupp, kan också interagera med hela klassen till exempel vid redovisningar av olika slag. Slutligen kan olika elevgrupper interagera med varandra, till exempel vid diskussioner i klassen (ibid.).

Einarsson (2003) nämner att ett nytt läsår kan erbjuda nya chanser för lärare och elever att förändra inarbetade mönster. För lärarna kan ett nytt läsår innebära en ny klass med nya elever och en chans att ändra arbetsformerna i klassrummet så de blir anpassad till den nya gruppen. För eleverna kan det nya läsåret innebära att de kommer till en annan grupp där de ska skapa sig en identitet i. Identiteten skapas och förändras i interaktion med omgivningen och är inte statiskt utan mer ett dynamiskt förhållande. På grund av detta påverkas gruppens/individens identitet av den tid och kontext den befinner sig i.

Enligt Stensmo (2008) måste en lärare i dagens skola ha minst tre typer av kompetenser:

- *Ämneskompetens* – kunskap om begrepp, fakta och teorier i undervisningsämnen ur såväl samtida som historiskt perspektiv, erfarenhet av forskning och kunskapsutveckling inom dessa ämnen samt förmågan att kritiskt granska ny kunskap inom ämnena.
- *Didaktiskkompetens* – att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning med avseende på val av innehåll (vad?), val av metod (hur?) och skälen till dessa val (varför?).
- *Ledarkompetens* – att kunna organisera och leda skolklassen som arbetande kollektiv: hantera frågor om disciplin, ordning och elevomsorg, gruppera elever för olika arbetsuppgifter och interaktionsmönster, individualisera elevers arbete och lärande. (Stensmo, 2008, s.7)

Arbetsätt/ Metoder

Här vill vi presentera en del av de arbetsätt vi stött på under arbetets gång vilket inte nödvändigtvis menar att vi ställer oss positiva till samtliga modeller.

Wennberg & Norberg (2004) pratar om regelbunden träning av elevernas EQ, förmågan att uppfatta sina egna känslor och att utveckla ett icke fördömande förhållningssätt som skall genomsyra allt arbete i skolan för att skapa ett bättre klimat. Åberg (1994) anser att det är viktigt att man uppmuntrar elever med positiv förstärkning och ej använder sig av bestraffning som har en negativ effekt och lämnar kvar negativa känslor hos eleven.

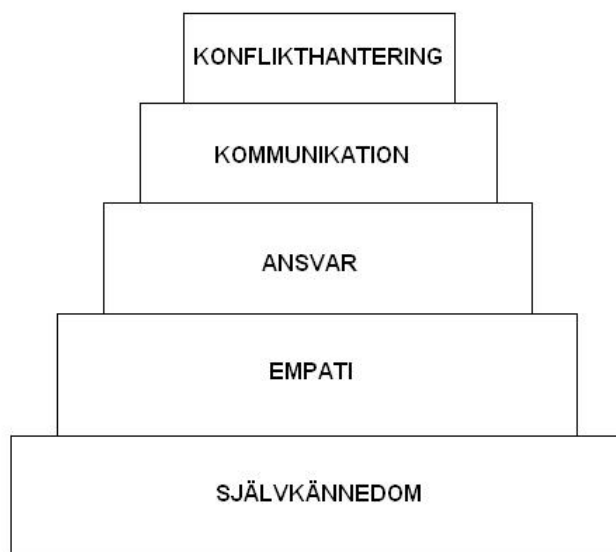
Binbach (2006) presenterar en metod i fyra steg om hur vi skapar ett bra socialt klimat. Metoden beskrivs som triangeln nedan



Figur 2: Fyrastegsметод
Binbach (2006, s.17)

Binbachs första steg i metoden är till för att utveckla en medvetenhet om sig själv och sin situation, sitt eget jag, ledarrollen. Denna metod utgår från att **jag själv**, läraren är basen för det positiva klimat som råder i klassen. Här påpekar Binbach återigen vikten av att ett bra ledarskap är utgångspunkten för det klimat vi skapar i klassrummet tillsammans med eleverna. Nästa steg är **gruppen**. Med gruppen avser Binbach (2006) den övrig personals samlade kompetens och erfarenhet. Han menar att tillsammans är man alltid mer handlingsrik än man är när man står ensam. Det handlar om att inse sina svagheter och dela med sig av sina styrkor vilket bör leda till en gemensam styrka. Tredje steget till ett bra klimat är **gemensamma normer** det vill säga, erkända regler som skall skapa förutsägbarhet och trygghet i elevgruppen. Han tycker att det är viktigt att alla drar åt samma håll och är konsekventa med de normer och regler som finns. Sista steget i metoden är **Gränssättning**, att sätta tydliga gränser utan att kränka. Det är då viktigt att man har olika tillvägagångssätt om gränserna efterlevs respektive beträds, tillvägagångssätt som kontrakt, pricksystem, vadslagning och betning. Binbach (2006) poängterar också att det är viktigt att dokumentera för att lätt gå in och ta eller påvisa samt att reflektera över om liknande situationer uppstår. *Målet med metoden är ett bra arbetsklimat för lärare och elever. Det är en förutsättning för att undervisning framgångsrikt skall kunna bedrivas, vilket i sin tur är nödvändigt för att uppnå de pedagogiska målen* (Binbach, 2006, s.73)

En liknande trappa finns även presenterad hos Wennberg & Norberg (2004) fast där som en utvecklingstrappa, tänkt att fungera som ett verktyg i skolans arbete med att just utveckla elevers emotionella intelligens. Utvecklingstrappan byggs på samma sätt upp underifrån och på följande steg: självkänedom, empati, ansvar, kommunikation och konflikthantering.



Figur 3: Utvecklingstrappa
Wennberg & Norberg (2004, s.10)

Utvecklingstrappan börjar med **självkänedom** med en viss kunskap om sig själv kan man sedan vandra uppåt i trappan till **empati** där man lär sig fokusera på andra människor och deras känslor. Wennberg & Norberg (2004) poängterar att steget **ansvar** är viktigt och menar att få chansen att öva sig i att ta ansvar kan ha en avgörande betydelse för ens liv. Nästa steg är **kommunikation** och berör hur vi uttrycker oss i olika sammanhang och sen kommer det slutliga steget som de valt att kalla **konflikthantering**, där författarna har utvecklat en

konflikthanteringsmetod kallad stoppljuset, vilket skall användas i träning av elevernas förmåga att hantera konflikter konstruktivt (ibid.). Ett annat sätt att lösa konflikter är det som Edling (1995) skriver om – *kompissamtal*. Kompissamtal skall fungera som självständig konfliktlösning. Detta är ett samtal i samlad grupp vilket går ut på att man i två rundor talar om, någon som gjort fel eller något som känts fel. I första rundan får den som själv har gjort något fel, chansen att berätta vad som hänt och med hjälp av lärare förstå situationen och se vad som behövs åtgärdas för att den inte skall inträffa igen för att sedan avslutas. I andra rundan får den utsatta eleven/gruppen chansen att ta upp det som inte nämnts, men dock får denne inte berätta om situationen utan bara lokalisera den som gjort fel, den i sin tur får berätta vad som hände för att sedan eliminera problemet. Rollspel används även i ovanstående samtal för att göra en situation extra tydlig bland eleverna. Detta skall leda till att elever vågar säga ifrån, bryta en roll och visa sina egna gränser. Edling (1995) liknar metoden med *problem solving workshops* där man använder sig av problemlösande arbetsgrupper och olika fredsgrupper. Mer om det i avsnittet nationella och internationella metoder.

Vad säger läroplanen

Inom allt arbete som föregår i skolan finns en läroplan med förordningar om vad som skall ingå i undervisning och annan skolförlagd verksamhet. Vi finner det av yttersta intresse att framhålla vad läroplanen säger om det sociala klimatet och arbetet kring detta. Vi finner som Edling (1995, s.13) att det som finns i läroplanen är fritt att tolka och saknar tydliga direktiv om känslomässig utveckling i skolan, Edling (1995) påpekar även att den känslomässiga utvecklingen är lika viktig som fakta inlärning

Nedanstående text är utvalda delar direkt hämtade från Lpo 94 som vi tycker påvisar direktiv om vårt ämne.

1 Skolans värdegrund och uppdrag

Vi tycker att det är viktigt att lyfta fram vilka grundläggande värden vår svenska skola skall vila på, vad läroplanen säger om individen och individens interaktion med andra. Vi vill även redogöra vad skolans uppdrag är och hur det ser ut. Läroplanen säger följande:

Grundläggande värden

Skolan har viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på.

Människolivet okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. (s.3)

Förståelse för medmännisklighet

Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling skall prägla verksamheten. Ingen skall i skolan utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. (s.3)

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. I samarbete med hemmen skall skolan främja eleverns utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar.

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. (s.7)

God miljö för utveckling och lärande

Eleven skall möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. (s.9)

2 Mål och riktlinjer

Det vi som vi hittat och finner relevant som är skrivit kring sociala mål och riktlinjer är följande:

Normer och värden

Skolan skall sträva efter att varje elev:

- *Respekterar andras egenvärde*
- *Tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att bistå andra människor,*
- *Kan leva sig in och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen*

Alla som arbetar i skolan skall:

- *Medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen*
- *I sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,*
- *Aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper och*
- *Visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt*

Läraren skall:

- *Öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem*
- *Tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen och*
- *Samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbetet. (s.10)*

Det står även i läroplanen under elevernas ansvar och inflytande att

Skolan skall sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och arbetsmiljö

Alla som arbetar inom skolan skall främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. (s.15)

Vi vill härmed påvisa vilka riktlinjer som ges till både lärare och elever även om vi kan tycka att det borde finnas tydligare direktiv hur man direkt skall förhålla sig till ämnet i praktiken.

Nationella och Internationella arbetssätt

Case

Case-metodiken är en metod där man arbetar i grupp och utgår ifrån fakta i fiktiva eller autentiska händelser eller situationer. Detta gör man genom att utgå ifrån faktabaserade, fiktiva eller autentiska händelser för att stimulera intresset och träna problemlösning med elever genom att de får göra ställningstagande och ta beslut med utgångspunkt i det valda fallet. Man utgår sedan från dessa ställningstaganden som blir utgångspunkten för diskussioner och olika teorier man går/gått igenom med eleverna.

Lions quest

Lions-Quest är ett led i Lions för förebyggande arbete mot drogmissbruk. Lions quest har utformat läromedlet "Tillsammans" och tack vare Lionklubbarna och Lionmedlemmarna har läromedlet spridits i Sverige. Det är en verklig satsning på barn och ungdom. Läromedlet vänder sig till barn och unga från förskoleklass till gymnasiet samt till föräldrar, lärare och annan skolpersonal. Läromedlet sägs vara anpassat efter Lpo 94 och är utformat för att uppmuntra och för att stärka ett positivt beteende.

Läromedlet är uppbyggt kring nedanstående punkterna som är hämtad från Lion Quests hemsida:

- **Kommunikation** - förmågan att uttrycka idéer klart och tydligt.
- **Samarbete** - att arbeta tillsammans med andra mot ett gemensamt mål och vara en positiv medlem i arbetsgruppen.
- **Konflikt och problemhantering** - att effektivt kunna handskas med personliga utmaningar och konflikter med andra samt att motverka våld och mobbing.
- **Att respektera och uppskatta sig själv och andra** - att erkänna sina egna och andras talanger, att förstå hur människor både är lika och olika varandra och att lära sig fungera med andra människor hur olika de än kan vara.
- **Att stå emot negativa påtryckningar** - att kunna säga nej till negativt gruppträck eller negativ mediepåverkan.
- **Att hjälpa eleverna** att utvärdera sina egna tidigare prestationer och att sätta upp mål för framtiden

Avslutningsvis kan man säga att läromedlet avser ett långsiktigt arbete som skall verka förebyggande mot målet att nå en bättre livskvalitet. Läromedlet finns till för att lära elever:

- arbeta tillsammans

- visa respekt för andra människor
- ta ansvar
- fatta positiva och sunda beslut
- handskas med konflikter
- sätta upp mål
- Lions vill stärka barn och ungdomars självdisciplin, ärlighet, familjeloyalitet och samhällsengagemang.
- Lions vill dessutom hjälpa unga människor att utveckla goda egenskaper, till exempel, att visa gott omdöme och gott kamratskap.

Lions Quest läromedel har varit föremål för många vetenskapliga utvärderingar i olika delar av världen och fått en hel del positiv kritik.

PALS

I Sørli & Ogden (2007) kan man läsa om PALS som är ett utvecklat skolpreventionsprogram i Norge som bygger på en amerikansk förebild. PALS står för *Positiv atferd (beteende), støttende læringsmiljø og samhandling i skolen*. Den amerikanska förlagan till PALS är programmet *School-wide positive behaviour support model*. PALS har ännu inte introducerats i Sverige, men ett svenskt program under utveckling som påminner om PALS är PS. Programmet syftar till att förebygga beteendeproblem genom att främja elevernas sociala kompetens och genom att skapa en positiv lärandemiljö. I PALS finns kärnkomponenter och dessa är ros och uppmuntran, gränssättning och problemlösning, man utgår från tre skolregler: trygghet, ansvar och respekt. Reglerna anpassas efter de olika utrymmena i skolan som eleverna vistas i och de ämnen eleverna undervisas i. I PALS finns det också ett konkret belöningssystem där lärare/personal delar ut ”bra-kort” till de elever som visar positiva exempel på sociala färdigheter och följer reglerna i skolan. Då kortet delas ut får eleven även en muntlig uppmuntran som i många fall är den mest effektfulla belöningen (ibid.).

Problem solving workshops

Vad är Problem Solving Workshops?

Problem Solving Workshops är ett utformat program för att föra samman representanter av olika grupper som är inblandad i en konflikt. Väl utvalda representanter från samtliga sidor av konflikten möts med en tredje partspanel för att analysera och grundlägga källorna till konflikten samt för att utveckla möjliga lösningar.

SET

Kimber (2007) skriver i en introduktion till Social och emotionell träning att eftersom *kunskapen finns om hur vi lär ut det sociala och emotionella förmågan, borde vi också göra det i större utsträckning än vad som sker idag* (s.5).

SET metodiken går ut på att arbeta med social och emotionell träning i förskoleklassen och i skolan, detta genom övningar som utvecklar barnens/elevernas sociala och emotionella förmågor. (www.set.it) SET bygger på fullständig respekt för elevens integritet. Utarbetade regler finns att följa till de praktiska övningarna (s.10).

Kimber (2007) ifrågasätter att skolan skall förbereda en elev för ett kommande liv då hon anser att man inte får glömma att elevers liv är här och nu.

SET metodiken innefattar **ett** utsträckt, ett systematiskt, integrerat, långvarigt arbete med social/emotionell träning (SET) i skolan vilket kan minska psykisk ohälsa och missanpassning, i och utanför skolan.

Detta förebyggande arbete görs med hjälp av ett strukturerat pedagogiskt program. Programmet tränar upp elevernas sociala och emotionella förmåga så att följande moment tränas regelbundet och med stigande svårighetsgrad:

- Att hantera sina känslor
- Självkänedom
- Motivation
- Empati
- Social kompetens

De som är känslomässigt intelligenta kan styra sina liv, och de kan påverka andra människor. De som inte är känslomässigt intelligenta upplever sig ofta som offer; de hamnar i situationer som de inte råår på.

Sammanfattning av bakgrundsavsnittet

Ett bra klassrumsklimat

- goda relationer mellan elever
- föräldramedverkan
- vänlighet och positiva förväntningar
- trygga elever och lärare
- tydliga regler och rutiner
- tonen är ödmjuk och respektfull

Ett dåligt klassrumsklimat

- dåliga eller inga relationer mellan elever**
- **föräldrar som hålls utanför**
- **hård stämning och negativa förväntningar**
- **otrygghet på alla nivåer**
- **osäkerhet om regler och inga rutiner**
- **hård jargong och dåligt språkbruk**

Vi kan i detta avsnitt sammanfattningsvis påvisa att samtliga nämnda parter anser att skolan är en mycket viktig plats i elevernas liv och vardag och att det sociala klimatet står i nära relation till elevernas inläring. Ett önskvärt klimat är där varje elev känner sig trygg i sin roll och respekteras för sin egenart och har sin rätt till utveckling. Det finns undersökningar som visar att klimatet i skola och klassrum inte är vad vi presenterar som önskvärt för såväl elev, lärare, skolpersonal, skolledning och barnombudsman. Ett gott klassrumsklimat påverkas av flera olika fristående faktorer som verkar både var för sig och tillsammans. Samhällets klimat, skolans personal, läraren och dennes ledaregenskap samt föräldrasamverkan är sådana

faktorer som *kan* påverka elever och deras sociala inläring positivt på både på ett individuellt plan och i grupp. Den sociala inläringen sker ständigt, hela tiden och just därför är det viktigt att vara medveten om hur alla faktorer runt omkring eleverna påverkar dem på både ett positivt och negativt sätt. Trots att den sociala inläringen sker ständigt finns det vissa framarbetade arbetsätt som är till för att främja socialt beteende. Exempel på sådana arbetsätt är SET, kompassamtal, Problem solving workshops, Pals med flera. De flesta anser också att ett förebyggande arbete inom området är en förutsättning för att nå önskvärda mål. Läroplanen har också en del att säga även om direktiven upplevs som fria att tolka för var en. Genom denna litteraturanalys har vi ej stött på ett liknande perspektiv som vi vill presentera i detta examensarbete. Lärarstudenter har inte har inte någonstans i vår litteraturgenomgång förekommit som målgrupp för liknande undersökningar. Därför anser vi att det av högsta vikt och intresse att utföra en undersökning riktad mot just denna målgrupp.

Metod

I detta avsnitt skall vi redogöra hur vi har gått tillväga för att genomföra denna undersökning.

Val av metod

Detta examensarbete är en litteraturstudie där vi utgått ifrån Bryman (2002), Stukát (2005), Trost (2005) och vi har gått igenom vad som tidigare finns forskat kring ämnet. Vi valde att göra en litteraturstudie för att vår grundläggande litteratursökning gav oss en sådan stor bredd på träffar (se bilaga 1). Den mesta forskningen var inriktad på en speciell målgrupp såsom elever med särskilda svårigheter eller handikapp eller ett visst ämne, såsom arbetsklimat inom naturvetenskapsämnen eller matte och detta uppfyllde inte vår efterfrågan. Ämnet vi berör är fortfarande väldigt brett vilket resulterade i en litteraturstudie. Vi har även gjort en empirisk undersökning (se bilaga 2) bland blivande lärare där vi använt oss av en enda öppen undersökningsfråga utsänd via mail. Frågan löd: *Är ett bra socialt klassrumsklimat en förutsättning för god inläring eller ger inläring ett bra klassrumsklimat?* Med öppen fråga menas att det inte finns något rätt svar utan att frågeställningen kan resultera i många olika svar. Vi valde att ställa en enda öppen för att det tillåter respondenten att svara och associera fritt kring frågeställningen. Vi gjorde även en pilotstudie på tre olika testpersoner för att undersöka om det fanns några frågetecken eller andra funderingar kring frågeställningen.

Undersökningsgrupp

Vår ursprungliga tanke var att göra vår undersökning bland elever och lärare ute på skolorna. Dock fanns flera liknande undersökningar och vi valde att vända oss till lärarstudenter just för att vi finner att denna grupp kommer att vara ansvarig för och bidra till det sociala klimatet inom en relativt snar framtid. Vår undersökningsgrupp består av blivande lärarstudenter som läser på olika lärarprogram med olika inriktningar i Sverige. Dessa tar examen Ht. 2008 och Ht. 2009. Urvalet grundades på den tillgång vi hade att nå studenterna.

Genomförande av undersökning

Efter en första litteraturöversikt och i samtal med vår handledare bestämde vi oss för att reda ut vilken relation ett socialt klimat har till elevernas inläring genom att låta blivande lärare reflektera fritt kring vår undersökningsfråga. Vi valde att genomföra en undersökning via mail för att med vår tidsplan nå så många som möjligt och ge dem chansen att svara opåverkad av frågeställaren. Vi skickade ut vår frågeställning tillsammans med introduktionsbrev skrivet direkt i utgående mail. Detta gav studenterna möjlighet att svara direkt i mailet vilket vi tycker borde underlätta för respondenten att svara och minska eventuellt bortfall. Om vi istället valt att bifoga undersökningen som bilaga i mailet så kanske vi hade fått färre svar, detta på grund av att det blir fler moment och kräver mer tid att svara på mailet. Vi vet heller inte om alla deltagare tekniskt behärskar det sistnämnda alternativet då det kräver en viss datakunskap. När vi sedan erhållit samtliga svar sammanställde vi alla svar i ett och samma dokument för vårt resultat (se bilaga 3).

Etiska aspekter

I Vetenskapsrådet står det att intervjuaren ska upplysa deltagarna om de fyra etiska huvudkraven, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentilitetskravet och nyttjandekravet som är till för att skydda individen. Vi informerade alla medverkande om syftet med undersökningen, på vilka villkor de deltog, att deras identitet skyddas och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Vi talade även om att deras svar kommer att synas i en offentlig publikation men att inga svar kan kopplas till enskild individ.

Bortfall

Vi har valt att ge bortfallet i vår undersökning en egen rubrik då bortfallet var väldigt stort. Endast 13 lärarstudenter utav de 358 tillfrågade returnerade vårt mail och besvarade frågan. Detta har inte påverkat oss nämnvärt under vår arbetsgång men vi väljer att lägga fram det på grund av att vår målgrupp är blivande lärare. En mindre del av respondenterna bestod av dem, som liksom vi, skriver sitt examensarbete vid undersökningstillfället och kanske därför saknar tid, men samtidigt är de, de studenter som verkligen förstår vikt och relevans av tillförlitliga svar på en undersökning i ett forskningssyfte. Vi började med att skicka ut undersökningen till 50 lärarstudenter, när utsatt datum för senast svar hade passerat hade vi endast mottagit tre svar. Vi valde därför att skicka ut frågeställningen till en hel årskull lärarstudenter vid en högskola för att se om svarsantalet resulterar i lika få svar. Ur denna årskull nådde vi 308 studenter varav ytterligare tio lärarstudenter valde att delta i undersökningen. Vi diskuterade även med bortfallet som grund att skicka ut ännu en undersökning med frågan om varför lärarstudenterna inte besvarat den tidigare frågeställningen men relevansen till arbetes syfte gjorde att vi valde att låta bli.

I tabellen nedan skildras vår undersökningsprocess från totalt antal sända frågeställningar till totalt erhållna svar.

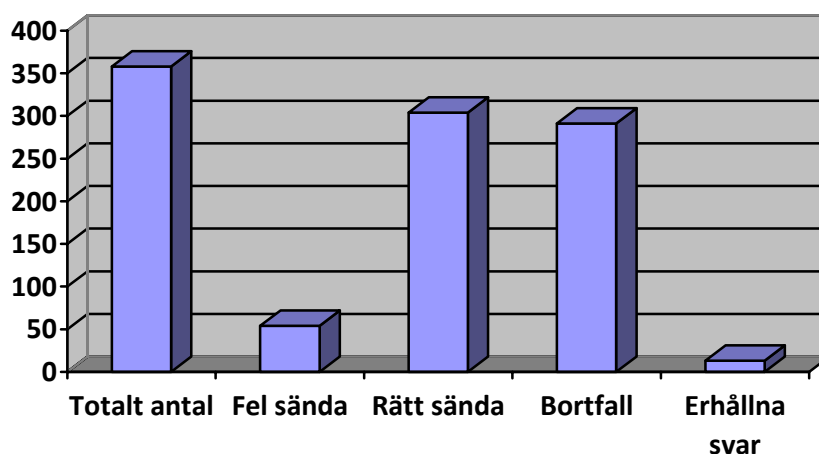


Diagram 1: Undersökningsprocess

Utav av de 358 utsända mail med en fråga var det 54 mailadresser som ej var tillgängliga och vi fick mailen returnerade. Enligt den information vi kan nå har 304 lärarstudenter erhållit vår fråga, men endast 13 har valt att besvara den.

Resultat

I resultatdelen redovisar vi de svar vi fått i vår undersökning via mail av blivande lärare. Vi har valt att genom samtliga svar sammanfatta och genom citat ta ut utvalda delar och lyfta fram det viktigaste av respondenters svar, det vill säga de viktigaste och intressantaste punkterna och skiljaktigheterna i svaren. Vi har valt att korrigera talspråk och stavfel i respondenternas svar för att vi anser att språket i sig inte ger ytterligare relevans i svaren, men i övrigt har vi återgett respondenternas svar korrekt.

På frågan *Är ett bra socialt klassrumsklimat en förutsättning för god inläring eller ger inläring ett bra klassrumsklimat?* svarade 8 av 13 respondenter att ett socialt klimat ger en bättre förutsättning för inläring, detta stärks i ordval som, jag tycker, jag är övertygad om, jag anser och jag tror. En respondent av 13 tycker att ett socialt klimat inte är en förutsättning för inläring men stärker inte heller motsatsen att inläring ger ett bra klassrumsklimat genom att studenten svarar:

Nej, ett bra socialt klassrumsklimat är inte en förutsättning för god inläring. I min VFU-klass är klimatet ofta för jävligt i klassrummet men ändå klarar de av att lära sig saker, jag förstår inte hur men på något sätt klarar de det!

4 av 13 respondenter svarar att det är svårt att säga, att det inte behöver vara antingen eller utan att det går hand i hand. Ett flertal respondenter menar att en elev mår bra när de känner att de lär sig men att detta inte är något som ger ett givet bra socialt klimat. En utav studenterna uttrycker detta som:

Jag tror att ett bra socialt klimat påverkar elevernas inläring positivt då det troligen går lättare att lära sig saker om man är trygg i gruppen och mår bra. Naturligtvis mår man ju bra om man känner att man lär sig saker vilket i sin tur genererar ett bra klassrumsklimat och man får en positiv spiral

Det som styrker att ett bra socialt klimat är en förutsättning för god inläring är den tyngdpunkt respondenterna lägger på trygghet. Många påpekar vikten av trygghet, vikten att våga i en grupp, vikten av att kommunicera då de anser att kommunikation ger inläring och att en atmosfär som gör elever öppna och motiverade leder till engagemang. Undersökningen visar även att det sociala samspelet tycks finnas innan inläringen och därför ger ett positivt klimat en bättre inläring och inte tvärtom. Utan trygghet går elevens energi åt att klara av den sociala biten och vid ett dåligt klimat kan man inte förvänta sig att eleven lär in. Vikten av trygghet i klassrummet beskrivs mycket konkret av en utav lärarstudenterna:

Jag anser nog mer att om man har ett bra klimat i klassrummet har eleverna lättare att kunna fråga om saker utan att få dumma kommentarer tillbaka ifrån de andra i klassen. Även om du lär dig bra behöver inte det vara eller bli ett bra klimat. Jag anser att det ska finnas mer utrymme för att kunna göra fel och kunna ställa alla frågor man vill utan att få blickar eller kommentarer eller bara få pikar, om man inte frågar något så får man heller inte veta något.

Vi kan även tyda att man lägger ansvaret på lärarrollen när det kommer till ansvar för klimatet i klassrummet. Man måste skapa ett förtroende för att lyckas förmedla till elever.

Vi finner ett utav lärarstudenternas svar mycket intressant där studenten påpekar att vi lyckats finna den eviga frågan om det var hönan eller ägget som kom först sedd ur ett lärarperspektiv. Samma respondent tycker sig se likheter mellan klassrummets klimat och klimatet i yrkeslivet och menar att ett bra socialt klimat ger bättre prestationer i alla lägen. Alltså bör även läraren prestera bättre i ett socialt bra klimat. Undersökningen visar även att ett flertal blivande lärare finner att det är viktigare att fungera socialt än att erfarit kunskaper.

Vi känner att det också mycket är intressant att en av respondenterna som undervisar i två praktiska ämnen inte har samma syn på klassrumsklimatet.

Jag tror inte att det är en förutsättning men det är absolut en fördel. Jag är blivande lärare där mina två ämnen har mycket praktiskt utövande i sig, det kan förutomstående verka rörligt, stimligt och framstå som en allmänt jobbig plats att ta till sig av kunskap men detta är lektioner då många elever ändå lär med glädje. Det är i alla fall reaktioner jag fått när jag diskuterat med andra lärare som observerat dessa två ämnen

Generellt sett så upplever vi det som att de flesta blivande lärare i vår undersökning anser att ett bra socialt klimat påverkar elever och deras inläring positivt men att det inte måste ses som en förutsättning för inläring. Samtliga, med undantag av en, har i sitt svar diskuterat det sociala klassrumsklimatet i förhållande till inläring på ett eller annat sätt. En delad mening tycks ändå vara att tryggheten i gruppen är av högsta vikt, det vill säga att eleven måste känna sig trygg i skola och klassrum för att ha koncentration, tid, och självförtroende för att ta till sig kunskap.

Diskussion

Syftet med detta examensarbete är dels att med hjälp av litteraturstudier försöka ringa in vad ett bra socialt klassrumsklimat är, dels att ta reda på om lärarstudenter uppfattar ett bra socialt klassrumsklimat som en förutsättning för god inläring eller om inläring är en förutsättning för ett bra socialt klassrumsklimat.

Metoddiskussion

Syftet med detta examensarbete var framförallt att försöka ringa in vad ett bra socialt klassrumsklimat är men också att ta reda på hur lärarstudenter uppfattar vikten av ett bra klassrumsklimat i relation till elevers inläring. Genom att vi ville veta så mycket som möjligt om klassrumsklimatet valde vi att presentera det i en litteraturstudie. För oss fanns det inte direkt några andra alternativ då ämnet är väldigt omfattande. Nu i efterhand hade det varit intressant att basera hela examensarbetet på en stor fältstudie, där även iakttagelser och mer kontakt med skola och andra samhällsorganisationer hade haft en större betydelse för arbetets form och slutsats. Att vi valde att ställa vår fråga till just blivande lärare och inte till elever och lärare på fält i skolor berodde på att det fanns många liknande undersökningar om hur det känns att gå i skolan. Detta är inget nytt och vi anser heller inte att de enkäterna alltid är rättvisande då vi tror att sociala förhållanden är känsliga för barn och då de kan tänkas svara vad de tror att man bör svara. Så valet föll på lärarstudenter, eftersom vi tycker att det bör ligga i deras intresse genom deras uppenbara yrkesval att fördjupa sig i vår frågeställning. Att vi valde att skicka ut vår fråga via mail berodde helt enkelt på att vi själva trodde att direkt kommunikation kan leda till reserverade svar, det vill säga att respondenterna inte säkert skulle ha uttryckt sig på samma sätt som man gör anonymt i ett mail. Vi använde även vår frågeställning på tre olika testpersoner i vår närhet för att undvika att det fanns frågetecken kring vår frågeställning som kunde missuppfattas av respondenten. Hade vi dock valt att ställa frågan personligen hade kanske inte bortfallet blivit lika stort men risken för att våra motfrågor hade påverkat och vinklats respondentens svar hade varit desto större.

Frågan vi hela tiden fört med oss är om man verkligen kan få en allmän klarhet i begreppet och betydelsen av ett bra socialt klimat oavsett metod, då samtliga svar är resultat av olika individers sätt att se skolvärlden och dennes erfarenheter? Går det genom vår valda metod att få den bästa utgången för vår frågeställning?

Undersökningens tillförlitlighet

Den svaghet vi kan se i de svar vi fått är respondenternas erfarenhet av det sociala klimatet i klassrummet, skulle erfarenhet och antal år på lärarprogrammet ha varit relevant? Vissa svar känns mer genomtänkta än andra men detta känns oundvikligt när man lämnar ut en frågeställning med frivilligt deltagande. Vi har dock valt att tro att de respondenter som valt att delta, helhjärtat har funderat över frågeställningen och formulerat sitt svar därefter. Vi önskar även att bortfallet i undersökningen inte varit så stort och funderar om det inte ligger i lärarstudenternas intresse att delta i liknande undersökningar då vi fick totalt tretton svar av våra 358 utsända. Dock kände vi att resultatet av undersökningen stämde väl överens med de erfarenheter vi fått genom vår litteraturstudie vilket vi presenterar i kommande avsnitt.

Resultatdiskussion och teoriansknytning

Det mesta tyder på samma sak; det sociala klimatet påverkar elevernas inlärning men inte nödvändigtvis på det sätt vi framställde det som i vår frågeställning. 12 av 13 respondenter diskuterar på olika sätt det sociala klimatets relation till inlärning precis som Aspelin (1999a), Binbach (2006), Edling (1995), Einarsson (2003), Ekstrand & Lelinge (2007), Garpelin (2003), Åberg (1994) och Åhs (1998). Detta utfall känns för oss viktigt eftersom det är en av anledningarna till att vi skriver detta arbete. Det känns även viktigt för oss som skrivit detta att samtliga ovan nämnda även lägger stor vikt på det sociala klassrumsklimatet vilket gör att vi absolut inte får som Barnombudsmannen Nyberg säger, räkna med att det inte kan vara ett riktigt bra klimat i skola och klassrum.

Vi tycker att vi nästa kan säkerställa att det är mycket viktigt med det sociala klimatet, men dessvärre kan vi vara nästan lika säkra på att klimatet inte är önskvärt ute på våra skolor och i våra klassrum idag. Detta visar de undersökningar som bland annat Nyberg, Wennberg & Norberg (2004) och Skolverket har gjort. Att det faktiskt är så känns inte försvarbart efter att ha tagit del av hur viktig del skolan är i elevers vardag och liv en redovisning som kan läsas som inledning till vårt litteraturavsnitt.

Enligt respondenterna i vår undersökning är som redan nämnt det sociala klimatet viktigt och många blivande lärare framhåller att tryggheten är en stor del i detta sociala klimat precis som Ekstrand & Lelinge (2007) menar är en av de faktorer som ensam eller tillsammans med andra faktorer påverkar ett socialt klassrumsklimat. Det är denna trygghet vi vill komma åt och vara med att förändra så att skolan blir en öppen och hjärtlig plats att vara i. Och med klassrumsklimat menar vi samspelet mellan lärare och elever, elever sinsemellan och det som påverkar dessa samt klassrummets sociala roller och samtalen däremellan.

Det som tycks avgöra hur klassrumsklimatet ser ut är till största del läraren/ledaren samt övrig skolpersonals ansvar Binbach (2006), Noddings (2002), Åberg (1994), Wennberg & Norberg (2004) Vår undersökning visade även att det sociala klimatet påverkar samtliga berörda parter då även läraren tenderar att arbeta bättre när det råder en god stämning i klassen. Och läraren får då precis som Wennberg & Norberg (2004) menar mer tid åt skolans egentliga uppdrag. Föräldrarnas medverkan i skolan ses också som ett bidrag till ett gott klassrumsklimat (Ekstrand & Lelinge (2007) och mer föräldrainverkan önskas enligt Vincenti Malmgren (2008). Dock kan vi ur föräldrasynpunkt tycka att det inte är alldeles enkelt att vara med att påverka på det sociala planet.

Samtidigt finns det faktorer som motverkar ett bra socialt klassrumsklimat, naturligtvis sådana faktorer som påverkar klimat negativt i allmänhet såsom konflikter, oro med mera. Både i vår undersökning och i litteraturen stöter vi på påståenden att en otrygg lärare påverkar klimatet negativt precis som en stark ledare påverkar klimatet positivt. Grunden för Binbachs fyra stegs metod börjar med medvetenheten om sig själv, sin situation, sitt eget jag i ledarrollen. Metoden utgår från att jag själv, ledaren är basen för det positiva klimatet som råder i klassen se s.11. Binbach (2006) menar även att vuxenvärldens oförmåga att samverka påverkar elever negativt vilket vi tycker är en självklarhet då ett allmänt känt begrepp säger: *att barn ej gör som du säger, barn gör det du gör*. I Skolverkets undersökning om *Trygghet, respekt och ansvar* kan vi ta del av att kränkningar förekommer och då även att elever blir kränkta av lärare. Sker detta medvetet undrar vi? Eller är detta något som sker omedvetet i den dagligen interaktionen med elever? Något som litteraturen också belyser är att man tar tag i ett problem redan i de inledande faserna (Edling 1995) vilket vi tror att man som lärare måste ta sig tid att

lära sig se och tolka olika situationer i elevernas vardag. Det kan naturligtvis bara ske om tid och vilja finns precis som Binbach (2006) nämnt.

Skolan skall vara en trygg och stimulerande plats dit både elever och lärare vill gå (skolverket) Men hur skall man nå dit om man inte arbetar förebyggande och genomgående för att skapa denna plats? Samtliga metoder, såsom PALS, Set, och Lions quest är just förebyggande arbete som går från en grund till mer avancerad social inläring men dessa är endast modeller, inget som nödvändigtvis används i skolorna även om materialet är anpassat till undervisning. Är det orimligt att kräva mer tid och arbete till social kompetens och inläring i skolan? För enligt Skolverket är just Förebyggande arbete centralt för att skapa de rätta förutsättningar.

Förutsättningen för ett socialt klimat måste ju vara en positiv social inläring och utveckling. Frågan är när och hur elever lär? Enligt Granström & Einarsson (2000) pågår den sociala processen ständigt och den sociala inläringen sker så gott som under varje lektion, omedvetet utan att det är ett ämne på schemat. Vår undran är, om det inte skulle ske under bättre omständigheter om elever är mer medvetna om hur det sociala samspelet skall fungera. Aspelin (1999b) menar att social interaktion i klassrummet vanligtvis en mycket händelserik och ombytlig process och då känns det för oss väldigt viktigt att man lägger tid på ämnet under just ordnade former. Det vi tycker är viktigt att komma ihåg är att social inläring och utveckling även sker under tystnad och det är viktigt att man lägger fokus på den sortens sociala samspel som enligt Aspelin (1999b) sker i olika ansiktsuttryck och kroppsspråk. Hela vårt samhälle, det vill säga den yttre världen såsom media påverkar elevers sociala interaktion och det är därför viktigt att man i skolan fungerar som den komplexa förebild man skall vara då vi blivande lärare enligt Stensmo (2008) skall besitta tre olika kompetenser för att fungera i skolan, ämneskompetens, didaktisk kompetens och ledarkompetens. Det vill säga vi skall vara medvetna om vad, hur och varför vi lär ut. Dock har vi utifrån vår undersökning kommit till insikt att den sociala inläringen ger olika uttryck i olika sociala klimat beroende vilket ämne eleverna undervisas i, då det kan tänkas vara olika i praktiska och teoretiska ämnen eftersom en av respondenterna i samtal med andra lärare ser det sociala klimatet i praktiska ämnen som idrott och konsumentkunskap utarbetat på ett sätt som känns störande för andra lägrare denne har samtalat med.

För att skapa förutsättningar för det önskvärda klimatet vi försöker framhäva med hjälp av litteraturens författare kan man använda sig av arbetsmetoder såsom SET, PALS, Lions och Problem Solving Workshop. Bara för att dessa är erkända metoder och de har en hel del positiv uppföljning kan man inte ta för givet att det fungerar i alla grupper och sammanhang. Vi är annars som blivande lärare tacksamma för att det finns olika metoder att luta sig på och inspireras av i begynnelsen av att börja arbeta med socialkompetens.

Läroplanen presenterar en del förordningar om hur skolans verksamhet skall se ut och fungera, dess riktlinjer känns för oss en aning diffusa och som Edling (1995) skriver öppen för att tolkas fritt och saknar helt direktiv om känslomässig utveckling i skolan. Möjligtvis har vi en önskan om social träning som ett erkänt ämne och med utarbetad kursplan och kursmål för mer direkta linjer att följa. Vi undrar även över om alla utbildade lärare besitter kompetens för att bedriva just socialutveckling i skolan då högskolor och universitet inte utför några lämplighetstest varken vid ansökning eller under utbildningens gång. Kan man då önska en fortbildning för lärare så som rektorerna i Vincenti Malmgrens undersökning?

Vidare forskning

I och med att vi valde att presentera en litteraturstudie som berörde ett mycket brett ämne tycker vi att det skulle vara intressant om vidare forskning gick in på enskilda faktorer som berör ämnet.

Vidare forskningsfrågor

Elevers trygghet med utgångspunkt i sociala interaktioner/sammanhang i klassrummet

Hur mycket måste vi veta om oss själva för att lyckas som ledare?

Lägger föräldrar över för mycket av den sociala fostran på skolan?

Finns det en efterfrågan på social och emotionellträning som ämne i skolan?

Slutord

Vårt syfte var att lyfta fram och presentera och ifrågasätta vikten av ett bra socialt klassrumsklimat. Genom det material vi har bearbetat, de människor vi fått hjälp av och resultatet från vår undersökning, så känner vi tillsammans, att hela den sociala situationen handlar om att lära sig vara olika tillsammans. Detta genom att tillsammans med eleverna hitta ett situationsanpassat sätt att hantera och reflektera över känslor.

Får vi säga det med egna ord väljer vi att säga att ett bra socialt klimat är ett socialt välmående.

Litteratur

Aspelin, J. (1999a). *Banden mellan oss – Ett socialpsykologiskt perspektiv på lärare - elev – relationen.*

Stehag: Symposion.

Aspelin, J. (1999b). *Klassrummets mikrovärld.*

Stehag: Symposion.

Aspelin, J. (2003). *Zlatan, Caligula och ordningen i skolan En interaktionistisk analys.*

Lund: Studentlitteratur.

Binbach, P. (2006). *Om skolans psykosociala arbetsmiljö: hur vi skapar ett bra klimat.*

Solna: Ekelunds/Gleerups Utbildning AB.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder.*

Malmö: Liber

Edling, L. (1995). *Kompissamtal – kommunikation istället för tystnad eller våld.*

Solna: Ekelunds Förlag AB.

Einarsson, C. (2003). *Lärares och elevers interaktion i klassrummet.*

Linköping: Parjett AB.

Ekstrand, G. & Lelinge, B. (2007). *Klassen som Gud glömde.*

Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Garpelin, A. (2003). *Ung i skolan.*

Lund: Studentlitteratur.

Granström, K. & Einarsson, C. (2000). *Forskning om liv och arbete i svenska klassrum – en översikt.*

Stockholm: Liber.

Imsen, G. (2006). *Elevers värld - Introduktion pedagogisk psykologi.*

Lund: Studentlitteratur.

Kimber, B. (2007). *SET : social och emotionell träning : en introduktion.*

Stockholm: Natur och kultur

Regeringskansliet. (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.*

Västerås: Edita Västra Aros.

Regeringskansliet. (2005). *Trygghet, respekt och ansvar – en sammanfattning av regeringens proposition 2005/06:38.*

Stockholm: Riksdagens tryckeriexpedition.

Richardson, V. (ed.) (2001). *Handbook of Research on Teaching*. Fourth edition. Washington DC: American Educational Research Association.

Skolverket. (2006). *Allmänna råd och kommentarer – för arbetet med att främja likabehandling*. Fritzes: Stockholm.

Stensmo, C. (2008). *Ledarskap i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sørli, MA. & Ogden, T. (2007) Immediate Impacts of PALS: A school-wide multi-level programme targeting behaviour problems in elementary school. *Scandinavian Journal of Educational Research* Vol 51, No 5; 741-492.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vincenti Malmgren, T. (2008). *Motiverande grundskolemiljö med fokus på klassrummet*. Malmö: Holmbergs.

Wennberg, B. & Norberg, S. (2004). *Makt, känslor och ledarskap i klassrummet – Hur EQ kan ge arbetsro i skolan*. Finland: Natur och Kultur

Åberg, K. (1994). *Bland stjärnor och syndabockar: Om hur man skapar ett gott samarbetsklimat i klassrummet*. Solna: Ekelunds Förlag AB.

Åhs, O. (1998). *Bortom bråk och hårt klimat: om att utveckla social förmåga i skola och förskola*. Stockholm: Runa förlag.

Elektroniska referenser:

<http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/> Tillgänglig [Online] 2008-11-21

<http://www.lions-quest.se> Tillgänglig [Online] 2008- 11-13

<http://www.set.st/> Tillgängig [Online] 2008-11-11

<http://www.scb.se/valfard> Tillgänglig [Online] 2008–10-03

<http://www.skolverket.se> Tillgänglig [Online] 2008-10-03

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningsred_3.pdf
Tillgänglig [Online] 2008-12-03

Bilaga 1

Litteratur / nyckelordssökning

Eric via csa

Classroom climate 231 träffar (peer reviewed 109 träffar)

Classroom climate and leadership 6 träffar (peer reviewed 2)

Strategies that create a positive classroom climate accession nr. EJ477232

Classroom environment 6378 träffar, (peer reviewed 2872 träffar)

Teacher student relationship

Student attitudes

Social classroom environment and leadership 0 träffar

Classroom environment and leadership 186 träffar (peer reviewed 44)

Academic search elite

Classroom climate (1985-2008) 363 träffar

Classroom climate (2000-2008 peer reviewed, fulltext) 134 träffar

Safe and positive schoolclimate 2008 kändes intressant men berörde inte riktigt vårt område då vi bara vill kika på klassen som grupp och inte utvalda i grupp.

Classroom social structure and motivational climates: on the influence of teacher's involvement, teachers autonomy support and regulation in relation to motivational climates in school classrooms.

Classroom climate and leadership (1985-2008 peer reviewed, fulltext) 14 träffar

Classroom climate and leadership (2001-2008 peer reviewed, fulltext) 11 träffar

Första sökningen.

Classroom environment (1985-2008) 3763 träffar.

Classroom environment (2000-2008 peer reviewed) 1767 träffar

Classroom environment (2000-2008 peer reviewed, fulltext) 1288 träffar

Classroom environment and leadership (1986-2008 peer reviewed, fulltext) 41 träffar

Developing leadership in the ensemble classroom

Classroom environment and leadership (2000-2008 peer reviewed, fulltext) 33 träffar

Developing leadership in the ensemble classroom

Social classroom environment (1985-2008 peer reviewed, fulltext) 381 träffar

Social classroom environment (2000-2008 peer reviewed, fulltext) 293 träffar

Social classroom environment and leadership (1993-2008 peer reviewed, fulltext) 10 träffar

Social classroom environment and leadership (2003-2008 peer reviewed, fulltext) 9 träffar

developing leadership in the ensemble classroom

Libris

Klassrumsklimat 28 träffar

Avhandlingar 3

- *Klassrumsklimat: ett försök att påverka samarbetet och klimatet i klassen genom samarbets- och gruppstärkande aktiviteter/* Ulrika Andersson, Ann-Sofie Henriksson
- *Bortom bråk och hårt klimat: om att utveckla social förmåga i skola och förskola /* Olle Åhs
- *Samtal, klassrumsklimat och elevers delaktighet: överväganden kring en deliberativ didaktik /*Kent Larsson

Inlärningsmiljö 14 träffar

Avhandlingar 2 st.

Klassrumsmiljö 8 träffar

Klassrumsmiljö utifrån lärarstilar 2007

Klassrum* 608 träffar

Avhandlingar 36st.

Motiverande grundskolemiljö med fokus på klassrummet 2008

Interaktion i klassrummet, en studie om ordning och arbetsro ur ett elevperspektiv 2007

Klassen som gud glömde 2007

Klassrumsmiljö utifrån olika ledarstilar 2007 igen!

Klassrummets relationsetik 2006 (e-bok)

Lärares och elevers interaktion i klassrummet

Higgins

Med hjälp av Higgins sökkatalog, personal på biblioteket och genomgångar av innehållsförteckningar har vi lånat följande titlar:

Malten, A. *Grupputveckling inom skola och andra arbetsplatser.*

Dahlöf A. *Skarpa lägen: om barn i svåra situationer*

Wrethander, Bliding, M *Inneslutning och uteslutning: barns relationsarbete i skolan*

Einarsson C, *Lärares och elevers interaktion i klassrummet*

Vincenti Malmgren, T, *Motiverande grundskolemiljö med fokus på klassrummet.*

Binbach, P. *Om skolans psykosociala arbetsmiljö: hur vi skapar ett bra klimat en metod i fyra steg.*

Stensmo, C. *Ledarskap i klassrummet*

Stenaasen, S. *Gruppprocesser: om inläring och samarbete i grupper.*

Åberg, K. *Bland stjärnor och syndabockar: om hur man skapar ett gott samarbetsklimat i klassrummet.*

Edling, L *Kompissamtal*

Garpelin, A. *Ung i skolan*

Åhs, O. *Bortom bråk och hårt klimat*

Samtliga ord i våra sökningar:

Elevperspektiv

Classroom leadership

Classroom climate

Schoolclimate

Active classroom

Classroom rules

Inlärningsmiljö

Klassrumsmiljö

Klassrum*

Bilaga 2

Hej blivande lärare!

Vi är två lärarstudenter som skriver vårt examensarbete vid högskolan i Gävle. Vårt arbete berör det sociala klimatet i klassrummet och dess relation till elevernas inläring. Vi tycker att det kan vara intressant att få en bild av vad blivande lärare anser om detta och vi tror också att fler, t.ex. lärarutbildare, kan vara intresserade. Därför vänder vi oss till dig med en enda fråga.

Undersökningen är helt frivillig och får avbrytas närhelst du önskar. Resultatet kommer att sammanställas i en skriftlig rapport och bli en offentlig handling, men inga svar kommer att kunna kopplas till enskild individ.

Vi skulle vara tacksamma om du kunde ta dig tid att svara på följande frågeställning:
(Svar skrivs direkt i mail)

Är ett bra socialt klassrumsklimat en förutsättning för god inläring eller ger inläring ett bra klassrumsklimat? Motivera ditt svar!

Har du vidare frågor eller önskar du ytterligare information är du mycket välkommen att kontakta oss. Vänligen svara snarast, dock senast 17 oktober 2008

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar

Jenny Björklund

XXX-XXXXXX
E-mail: XXXXX

Lisa Olsson

XXX-XXXXXX
E-mail: XXXXX

Handledare:
Christina Gustafsson
Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi
Högskolan i Gävle
801 76 GÄVLE
E-mail: XXXXX

Bilaga 3

Respondenterna är återgivna som lärarstudenter i kronologisk ordning.

Lärarstudent 1

Om den sociala klassrumsmiljön är bra så ger det, tycker jag, bättre inläring. Det sociala spelet och dess faktorer skapas ju direkt – utanför och i- ett klassrum så det pågår redan innan inläringen kan ske. Om det är bråkigt i en grupp från början tror jag att det kan vara mycket svårt att skapa en inlärningsprocess i och med att klimatet förmodligen inte tillåter det. Jag tror det är viktigt att klassen känner samhörighet och att de är trygga med varandra, först då kan hela klassen känna sig delaktig i klassrumsundervisningen.

Lärarstudent 2

Jag är övertygad om att ett bra socialt klassrumsklimat är en förutsättning för en god inläring, jag har svårt att se det omvända. Mina erfarenheter säger mig att det många gånger är viktigare att fungera socialt med sina kamrater än att erövra fakta kunskaper. Ett bra socialt klassrumsklimat bidrar till god kommunikation mellan eleverna och dess lärare, alla vågar kommunicera och för mig känns det självklart att barn lär sig bättre i samarbete med varandra. Lycka till med ert arbete.

Lärarstudent 3

"Är ett bra socialt klassrumsklimat en förutsättning för god inläring eller ger inläring ett bra klassrumsklimat? Motivera ditt svar!"

Ett bra socialt klassrumsklimat behöver inte vara en förutsättning för god inläring. Vissa elever i alla åldrar är mycket tåliga och klarar av att gå i en klass med dålig sammanhållning och stökiga klasskamrater utan att deras eget lärande drabbas särskilt hårt. Men visst är det en fördel med ett bra socialt klassrumsklimat - en atmosfär som gör elever öppna och motiverade leder till engagemang. Men att inläring skulle ge ett bra klassrumsklimat har jag svårt att tro. Det beror på hur man definierar "inläring", men det är ju möjligt att lära sig saker, och utåt sett prestera, utan att vara särskilt motiverad eller intresserad av ämnet. Att lära sig saker behöver inte ge mersmak. Ex: En hel klass pluggar till ett matteprov och alla får minst ett godkänt. Varför skulle detta leda till ett bättre klassrumsklimat? Jag har själv gått i en studiemotiverad gymnasieklass utan sammanhållning eller ett socialt klimat; vi pluggade, men ville inte ens prata med varandra under lektionstid.

Lärarstudent 4

Jag anser nog mer att om man har ett bra klimat i klassrummet har eleverna lättare att kunna fråga om saker utan att få dumma kommentarer tillbaka ifrån de andra i klassen. Även om du lär dig bra behöver inte det inte va eller bli ett bra klimat. Jag anser mer att det ska finnas utrymme för att kunna göra fel och kunna ställa alla frågor man vill utan att få blickar eller kommentarer eller bara få pikar, om man inte frågar något man heller inte veta något.

Lärarstudent 5

Jag tror att ett bra socialt klassrumsklimat är en förutsättning för god inläring. Eleverna måste trivs i sitt klassrum och med klassens medlemmar och känna sig trygga för att kunna lära sig något. Ett barn som är otryggt i skolan och i klassrummet orkar inte lära sig saker utan känner sig utanför och lägger sin energi på att inte bli mobbad eller vara ivägen. Som lärare har man en viktig roll att skapa trygghet och arbetsro i ett klassrum!

Lärarstudent 6

Jag tror att ett bra socialt klimat påverkar elevernas inläring positivt då det troligen går lättare att lära sig saker om man är trygg i gruppen och mår bra. Naturligtvis mår man ju bra om man känner att man lär sig saker vilket i sin tur genererar ett bra klassrumsklimat och man får en positiv spiral. Däremot tror jag inte att man ska förvänta sig att elever kan lära sig särskilt mycket om det sociala klimatet i klassrummet är dåligt. Jag tror alltså inte att man kan starta med ett dåligt klassrumsklimat och tro att den positiva spiralen ska ta sin början.

Lärarstudent 7

Jag har tyvärr ingen erfarenhet som lärare, ser fram emot VFU för att få nåt hum om vad det hela kan innebära. Det tycks mig som ni lyckats identifiera den eviga frågan om det var hönan eller ägget som kom först sedd ur ett lärarperspektiv. (Är ett bra socialt klassrumsklimat en förutsättning för god inläring eller ger inläring ett bra klassrumsklimat? Motivera ditt svar!) Jag tror dock att de faktorer ni nämner går hand i hand. I stort sett all litteratur vi läst hittills är ett bra socialt klassrumsklimat det som anges som förutsättning för en god inläring. Personligen är jag övertygad att en trygg och socialt positivt klimat ger allra bästa inläring. Därmed är det inte sagt att min ingenting lär under sämre förhållanden. Jag är dock övertygad om att inläringen blir sämre. En massa energi och fokus läggs på att "hålla ställningarna" (hur de nu kan se ut, troligtvis individuell för varje elev) och mindre blir kvar till själva inläringen/studierna. Det här är inget som endast sker hos elever. Jag tycker mig ha sett liknande under mitt yrkesverksamma liv. Ett bra socialt klimat ger bättre prestationer i alla lägen. Alltså bör även läraren prestera bättre i ett socialt bra klimat.

Lärarstudent 8

Är ett bra socialt klassrumsklimat en förutsättning för god inläring eller ger inläring ett bra klassrumsklimat? Motivera ditt svar!

Jag anser att för skapa en förutsättning för god inläring så krävs det att gruppdynamiken i klassen fungerar. Har inte klassen förtroende för varandra eller läraren, så kommer troligen inte eleverna att ta till sig den information du, som lärare, vill förmedla. Du kan aldrig påtvinga någon inläring (om du inte ger dig på hjärntvätt, vilket jag hoppas vi ska slippa) så har du inte ett bra fungerande socialt klassrumsklimat, kan du heller inte skapa ett sådant bra genom att mata eleverna med en massa information. Du måste fungera som en ledare och arbeta med gruppens sociala dynamik och bygga upp ett förtroende.

Så mitt svar blir således att: Ja, ett bra socialt klassrumsklimat är en förutsättning för god inläring.

Lärarstudent 9

Nej, ett bra socialt klassrumsklimat är inte en förutsättning för god inläring.

I min VFU-klass är klimatet ofta för jävligt i klassrummet men ändå klarar de av att lära sig saker, jag förstår inte hur men på något sätt klarar de det!

Lärarstudent 10

Mitt svar är att jag tror på ett gott socialt klimat i klassrummet ger bäst förutsättningar för lärandet. Om du som elev känner dig trygg med de människor du har omkring dig så vågar du vara mer aktiv i klassrummet och en aktiv elev lär sig mer och bättre. Om en elev måste oroa sig för hur den skall bli bemött så går energin åt till annat än till inläring. Jag anser att en av de viktigaste uppgifterna för en lärare är att skapa detta klimat, både i och utanför klassrummet, sen är det dags för inläringen.

Lärarstudent 11

Jag anser att ett bra socialt klassrumsklimat ger en bättre inläring. Jag tror att det beror mycket på att samspelet mellan lärare och elever ska fungera på ett positivt sätt så att hela klassrumsklimatet blir i en positiv anda. Då lärare och elever är positiva blir det roligare att vara i klassrummet. Eleverna kommer då att engagera sig mera när de trivs och jag tror absolut att det främjar en bättre inläring

Lärarstudent 12

Jag tycker det är svårt att säga antingen det ena eller det andra. De beror på varandra. Om en lärare kan få lugn och ro i klassen blir det ju lättare att arbeta, nu är ju inte gott klassrumsklimat endast lugn o ro, men i stökiga klassrum blir det nog inte mycket gjort. Jag tror nog att det goda klimatet måste komma innan den goda inläringen, men det betyder inte att en god inläring inte kan leda till gott klimat. Men i de flesta fall behöver det nog vara lugnt innan. Tror jag.

Lärarstudent 13

Jag tror inte att det är en förutsättning men det är absolut en fördel. Jag är blivande lärare där mina två ämnen har mycket praktiskt utövande i sig, det kan för utomstående verka rörigt, stimmigt och framstå som ett allmänt jobbigt plats att ta till sig av kunskap men detta är lektioner då många elever ändå lär med glädje.. Det är i alla fall reaktioner jag fått när jag diskuterat med andra lärare som observerat dessa två ämnen.

Jag har också sett under min praktik att i elevgrupper där det finns en eller flera individer som har ett beteende som är både störande och stötande gentemot andra elever så tenderar de elever som "sköter" sig att på något sätt stänga av den eller de elever som uppför sig olämpligt. Det är som att de inte ser dem överhuvudtaget, dem tilltalar inte de störande eleverna och kommer de i deras väg så ignoreras dem bara. Om detta beteende beror på att detta problem är så vardagligt för dem eller att bara deras arbete som ligger i fokus eller att

det finns någon helt annan förklaring vet jag inte men jag tycker inte att ett bra socialt klimat måste vara en förutsättning eftersom eleverna verkar anpassa sig efter vad situationen kräver. Sedan kan det mycket väl vara så eller det är väl förmodligen så att ett bra socialt klimat ger en bättre inläring.

Jag också tänka mig att om eleverna har en väldigt intressant lektion där de finner undervisningen väldigt givande och spännande där eleverna verkligen tar till sig av kunskapen så skapar det nog automatiskt ett bättre klimat med "bättre" elever. Där kan jag bara utgå från mig själv, om jag finner undervisningen som ointressant och intetsägande så tappar jag helt fokus och skulle förmodligen om jag var yngre tillbringat den tiden med att busa med mina kompisar (det var i alla fall så jag kommer ihåg mina lektioner när jag var en 10 - 12 år). Så jag tror definitivt att en intressant och spännande undervisning skapar ett bättre klassrumsklimat.